

Bezoekersgids rondgang 2017

A.	WINTERTARWE	3
1	ALGEMENE INLEIDING	3
2	RASSENPROEF WINTERTARWE	3
	2.1 Proefopzet	3
	2.2 Waarnemingen	5
	2.3 Discussie	11
3	BLADZIEKTE- EN AARZIEKTEBESTRIJDINGSPROEF WINTERTARWE	12
	3.1 Proefopzet	12
	3.2 Waarnemingen	15
	3.3 Discussie	15
4	ALGEMENE INFO MET BETREKKING TOT WINTERTARWE	16
	4.1 Monitoring- en adviessysteem voor bladluizen en opkomst van het graanhaantje	16
B.	WINTERGERST	17
1	ALGEMENE INLEIDING	17
2	RASSENPROEF WINTERGERST	18
	2.1 Proefopzet	18
	2.2 Waarnemingen	19
	2.3 Bespreking	24
3	FUNGICIDEPROEF WINTERGERST	25
	3.1 Proefopzet	25
	3.2 Resultaten: ziekte tellingen	27
	3.3 Bespreking	28
4	BLADLUISDRUK WINTERGERST	29
	4.1 Inleiding	29
C.	SUIKERBIETEN	31
1	ALGEMENE INLEIDING	31
2	OBSERVATIEPROEF RASSEN SUIKERBIETEN VOOR DE WAARNEMING VAN BLADSCHIMMELZIEKTEN	32
	2.1 Proefopzet	32
	2.2 Bespreking door KBIVB vzw	34
3	GRONDBEWERKINGEN IN HET VOORJAAR BIJ SUIKERBIETEN	36
	3.1 Over Interreg	36
	3.2 Proefopzet	36
	3.3 Bespreking	36
4	ALGEMENE INLICHTING MET BETREKKING TOT SUIKERBIETEN	37
	4.1 Inzaai bieten voorjaar	37
	4.2 Waarnemingssysteem	37

D.	CICHOREI	38
1	ALGEMENE INLEIDING	38
2	TEELTTECHNIEK CICHOREI – DEMONSTRATIE	38
	2.1 Opzet	38
	2.2 Tussentijdse waarnemingen	40
	2.3 Bespreking tussentijdse waarnemingen	41
3	SCHIETERSPROEF CICHOREI	42
	3.1 Proefopzet	42
	3.2 Tussentijdse waarnemingen	43
	3.3 Bespreking tussentijdse waarnemingen	43
4	ONKRUIDBESTRIJDINGSPROEVEN	44
	4.1 Chemische onkruidbestrijding	44
	4.2 Mechanische onkruidbestrijdingsproef	47
	4.3 Bonalan op verschillende manieren inwerken	47

A. WINTERTARWE

1 Algemene inleiding

Het voorbije jaar is er weer wintertarwe uitgezaaid door vzw PIBO-campus met als doel om in praktijkomstandigheden enkele factoren uit te testen. Zo is er een eerste proef waarbij verschillende rassen van wintertarwe worden opgevolgd en vergeleken worden met elkaar op vlak van belangrijke eigenschappen zoals vroegrijpheid en ziektegevoeligheid. De tussentijdse resultaten van deze proef worden besproken onder punt 2 genaamd "Rassenproef."

Verder werd er nog een tweede proef aangelegd om verschillende fungicideschema's tegen schimmel met elkaar te vergelijken die zowel bladziekten als aarziekten veroorzaken. De tussentijdse bevindingen en meer informatie hieromtrent zijn terug te vinden onder punt 3 "Bladziekte- en aarziektebestrijdingsproef."

Ten slotte is er ook nog een woord over de opstart van een nieuw monitoringssysteem voor zowel het graanhaantje als bladluis, zie punt 4.

2 Rassenproef wintertarwe

Proef in samenwerking met:

Landbouwcentrum granen (LCG)

Departement Landbouw & Visserij (DLV - Ir. J.L. Lamont en F. Flusu)

Een lokale landbouwer

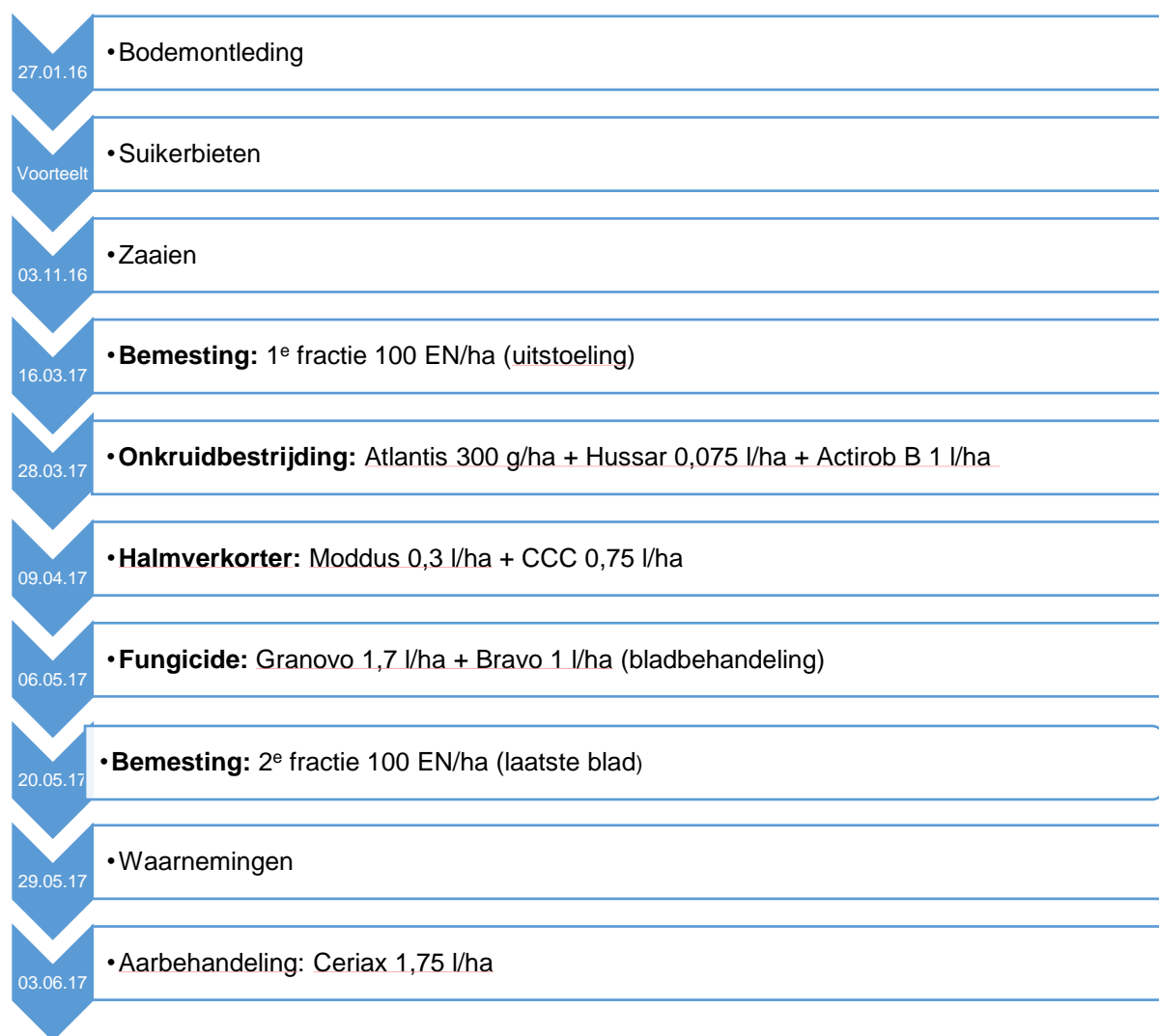
2.1 Proefopzet

Er worden 28 rassen onderling met elkaar vergeleken op vlak van opkomst, vroegheid, korrel- en stro-opbrengst, legering, ...

In de loop van het groeiseizoen werden verschillende ziekte-tellingen uitgevoerd en dit zal verder opgevolgd worden, zowel in de controle als in het behandelde gedeelte. De controlestrook wordt niet behandeld opdat de ziektegevoeligheid van het ras ten volle beoordeeld kan worden. Betreffende de behandeling van de overige stroken wordt het adviesstelsel 'EPIPARE (Epidemieën Preventie en Predictie) vanuit de Bodemkundige Dienst van België gevolgd.

Het zaaizaad van alle rassen werd behandeld met een standaard zaadontsmetting. Alle rassen worden getest in vier herhalingen.

De stikstofindex van de Bodemkundige Dienst van België bepaalde dat er een stikstofbehoefte was van 200 EN/ha. Dit advies werd ingevuld in twee fracties, met name bij de uitstoeling en bij het laatste blad.

Tabel 2.1: Resultaten van de bodemontleding waarvan de stalname genomen werd op 27 januari 2016.

Bepaling	Uitslag Ontleding	Streefzone	Beoordeling
Grondsoort	Lichte leem		
pH-KCl	6.9	6.5 – 7.0	Gunstig
C in % (humus)	1.5	12 – 1.6	Normaal
Fosfor (P)	29	13 – 21	Tamelijk hoog
Kalium(K)	16	15 – 23	Normaal
Magnesium (Mg)	14	10 – 16	Normaal
Calcium (Ca)	392	180 - 395	Normaal
Natrium (Na)	2.0	3.4 – 6.8	Laag

2.2 Waarnemingen

2.2.1 Raseigenschappen

Tabel 2.2: Raseigenschappen volgens de mandatarissen en eigenschappen zoals bepaald door vzw PIBO-campus, alsook vroegheid en DKG = duizendkorrelgewicht.

Nr.	Ras	Waarnemingen mandataris						Waarnemingen PIBO		
		Mandataris	Vroegheid	Strolengte	Legervastheid	Chloortoluron	HL-gewicht	DKG (g) zak	DKG bepaald	Vroegheid 29.05.17
1	Anapolis	Limagrain Belgium	half laat	gemiddeld	goed	gevoelig	gemiddeld	54	50	Breken vlagbladschede
2	Bergamo	Jorion/Philip-Seeds	halfvroeg	lang	zeer goed	gevoelig	hoog	48	51	50-75% van de aar zichtbaar
3	Britannia	Phytosystem	laat	gemiddeld	zeer goed	gevoelig	gemiddeld	49,5	48	Breken vlagbladschede
4	Cellule	Limagrain Belgium	vroeg	kort	zeer goed	tolerant	hoog	42	43	Begin bloei
5	Dunston	Jorion/Philip-Seeds	halflaat	gemiddeld	zeer goed	in onderzoek	gemiddeld	44	41	Breken vlagbladschede
6	Gedser	Jorion/Philip-Seeds	halfvroeg	gemiddeld	zeer goed	gevoelig	gemiddeld	48	49	Begin bloei
7	Graham	SCAM	vroeg	gemiddeld	goed	gevoelig	gemiddeld	50	53	75% van de aar zichtbaar
8	Gustav	Limagrain Belgium	halflaat	gemiddeld	zeer goed	gevoelig	gemiddeld	53,3	52	Breken vlagbladschede
9	Henrik	Aveve	vroeg	half lang	goed	gevoelig	gemiddeld	57	56	Breken vlagbladschede

Nr.	Ras	Waarnemingen mandataris							Waarnemingen PIBO		
		Mandataris	Vroegheid	Strolengte	Legervastheid	Chloortoluron	HL-gewicht	DKG (g) zak	DKG bepaald	Vroegheid 29.05.17	
10	KWS Dorset	Aveve	halfvroeg	lang	goed	tolerant	gemiddeld	43	45	75% van de aar zichtbaar	
11	KWS Smart	Aveve	halflaat	lang	goed	tolerant	gemiddeld	56	56	Breken vlagbladschede	
12	KWS Talent	Aveve	halflaat	lang	goed	gevoelig	gemiddeld	49,3	49	75 tot 100% van de aar zichtbaar	
13	Mentor	Jorion/Philip-Seeds	half laat	gemiddeld	goed	tolerant	zeer hoog	42	47	Breken vlagbladschede	
14	Milor	Limagrain Belgium	vroeg	half lang	goed	gevoelig	gemiddeld	53	54	Volle bloei	
15	Mosaïc	Phytosystem	vroeg	kort	zeer goed	gevoelig	gemiddeld	50,6	49	Breken vlagbladschede	
16	Ohio	Jorion/Philip-Seeds	halfvroeg	half lang	goed	tolerant	zeer hoog	44	51	Breken vlagbladschede	
17	Popeye	Jorion/Philip-Seeds	half laat	gemiddeld	zeer goed	tolerant	hoog	40	41	75 tot 100% van de aar zichtbaar	
18	Porthus	Aveve	halfvroeg	half lang	zeer goed	tolerant	hoog	47,4	41	Begin bloei	
19	Reflection	SCAM	halfvroeg	kort	zeer goed	gevoelig	gemiddeld	45	42	Breken vlagbladschede	
20	RGT Reform	Limagrain Belgium	halflaat	half lang	zeer goed	gevoelig	hoog	51	50	50 tot 75% van de aar zichtbaar	
21	RGT Sacramento	Limagrain Belgium	vroeg	kort	zeer goed	gevoelig	gemiddeld	46	48	Begin bloei	

Nr.	Ras	Waarnemingen mandataris						Waarnemingen PIBO		
		Mandataris	Vroegheid	Strolengte	Legervastheid	Chloortoluron	HL-gewicht	DKG (g) zak	DKG bepaald	Vroegheid 29.05.17
22	Sahara	Aveve	half laat	half kort	zeer goed	tolerant	gemiddeld	55	51	Breken vlagbladschede
23	Tobak	Limagrain Belgium	half laat	gemiddeld	goed	tolerant	gemiddeld	54	48	50 tot 75% van de aar zichtbaar
24	Triumph	Ets. L. Rigaux	vroeg	kort	zeer goed	NG	hoog	47	48	Begin bloei
25	Altamont	Aveve	vroeg	half kort	goed	gevoelig	gemiddeld	50	47	50% van de aar zichtbaar
26	RGT Mondio	Jorion/Philip- Seeds	zeer vroeg	gemiddeld	goed	gevoelig	hoog	40	39	Einde bloei
27	RGT Texaco	Limagrain Belgium	vroeg	half lang	goed	tolerant	gemiddeld	49	45	Begin bloei
28	Nemo	Jorion/Philip- Seeds	zeer vroeg	gemiddeld	zeer goed	tolerant	hoog	44	45	Einde bloei

Rassen voor de eerste maal in LCG-rassenproef

2.2.2 Ziektetellingen

Tabel 2.3: Ziektetelling: schaal van 1 tot 9 (1 = volledig aangetast, 9 = volledig gezond)

Nr.	Ras	Mandataris	Waarnemingen mandataris						Waarnemingen PIBO					
			Witziekte	Gele roest	Bruine roest	Bladseptoria	Voetziekten	Aarfusarium	Bladseptoria		Gele roest		Meeldauw (witziekte)	
									Onbeh.	Beh.	Onbeh.	Beh.	Onbeh.	Beh.
1	Anapolis	Limagrain Belgium	zeer goed	zeer goed	goed	goed	-	zeer goed	8	9	9	9	9	9
2	Bergamo	Jorion/Philip-Seeds	gemiddeld	zeer goed	zeer goed	gemiddeld	goed	goed	9	9	9	9	4,5	5
3	Britannia	Phytosystem	gemiddeld	gemiddeld	gemiddeld	goed	goed	goed	8	9	5,5	9	6,5	8,5
4	Cellule	Limagrain Belgium	goed	zeer goed	goed	zeer goed	-	goed	9	9	9	9	5	7
5	Dunston	Jorion/Philip-Seeds	zeer goed	goed	goed	goed	goed	goed	9	9	9	9	6	8
6	Gedser	Jorion/Philip-Seeds	goed	goed	goed	goed	goed	goed	9	9	9	9	3	5
7	Graham	SCAM	zeer goed	zeer goed	goed	goed	-	goed	9	9	9	9	7,5	8,5
8	Gustav	Limagrain Belgium	zeer goed	goed	zeer goed	goed	goed	-	9	9	9	9	9	9
9	Henrik	Aveve	zeer goed	goed	goed	goed	-	goed	9	9	9	9	8	8,5
10	KWS Dorset	Aveve	goed	goed	goed	goed	-	zeer goed	9	9	9	9	5,5	7,5

Nr.	Ras	Mandataris	Waarnemingen mandataris						Waarnemingen PIBO					
			Witziekte	Gele roest	Bruine roest	Bladseptoria	Voetziekten	Aarfusarium	Bladseptoria		Gele roest		Meeldauw (witziekte)	
									Onbeh.	Beh.	Onbeh.	Beh.	Onbeh.	Beh.
11	KWS Smart	Aveve	zeer goed	goed	goed	goed	-	zeer goed	8	8,5	9	9	8,5	8,5
12	KWS Talent	Aveve	goed	goed	zeer goed	goed	-	goed	9	9	9	9	7	8
13	Mentor	Jorion/Philip-Seeds	goed	zeer goed	zeer goed	goed	matig	goed	9	9	9	9	7	8,5
14	Milor	Limagrain Belgium	goed	zeer goed	goed	goed	-	goed	9	9	9	9	4	7
15	Mosaïc	Phytosystem	gemiddeld	goed	gemiddeld	goed	goed	goed	8	9	7	9	5	6,5
16	Ohio	Jorion/Philip-Seeds	goed	goed	gemiddeld	gemiddeld	goed	goed	9	9	9	9	7,5	8,5
17	Popeye	Jorion/Philip-Seeds	goed	goed	goed	goed	matig	gemiddeld	9	9	8	9	7	8
18	Porthus	Aveve	goed	zeer goed	goed	goed	-	goed	8	9	9	9	7	7
19	Reflection	SCAM	zeer goed	goed	zeer goed	goed	-	goed	7	7	4	9	7,5	7,5
20	RGT Reform	Limagrain Belgium	goed	goed	goed	goed	-	zeer goed	8	9	9	9	7	7
21	RGT Sacramento	Limagrain Belgium	goed	zeer goed	zeer goed	goed	-	goed	7	7	9	9	5	7,5
22	Sahara	Aveve	goed	goed	goed	goed	-	zeer goed	8	9	9	9	8	8

Nr.	Ras	Mandataris	Waarnemingen mandataris						Waarnemingen PIBO					
			Witziekte	Gele roest	Bruine roest	Bladseptoria	Voetziekten	Aarfusarium	Bladseptoria		Gele roest		Meeldauw (witziekte)	
									Onbeh.	Beh.	Onbeh.	Beh.	Onbeh.	Beh.
23	Tobak	Limagrain Belgium	zeer goed	zeer goed	gemiddeld	zeer goed	-	goed	8	9	9	9	5	6
24	Triumph	Ets. L. Rigaux	goed	zeer goed	goed	gemiddeld	gemiddeld	gemiddeld	7,5	9	9	9	8	8
25	Altamont	Aveve	goed	zeer goed	goed	goed	-	goed	8	8,5	9	9	7	8
26	Mondio	Jorion/Philip-Seeds	gemiddeld	goed	goed	goed	matig	gemiddeld	8	8,5	9	9	6	7,5
27	RGT Texaco	Limagrain Belgium	zeer goed	goed	goed	goed	-	goed	7	9	9	9	6	6
28	Nemo	Jorion/Philip-Seeds	gemiddeld	goed	goed	goed	matig	gemiddeld	9	9	9	9	3,5	5,5

2.3 Discussie

2.3.1 Raseigenschappen

De duizendkorrelgewichten die bepaald werden door de mandataris en door vzw PIBO-campus liggen ongeveer in dezelfde lijn, met enkele uitzonderingen, zoals af te leiden valt uit de tabel 2.2.

Zoals er ook bemerkt kan worden in tabel 2.2 is er een verschil in de vroegheid van de verschillende rassen, met het nieuwe ras Milor die op het moment van telling, 29 mei 2017, het vroegste blijkt te zijn met de aar al in volle bloei. Andere vroege rassen zijn Cellule, Gedser, de nieuwe rassen Porthus en Nemo alsook Triumph.

Rassen zoals Anapolis, Britannia, Henrik, KWS Smart, Mentor, Mosaic, Reflection en Sahara en de nieuwe rassen Dunston, Gustav, Ohio, waren op 29 mei enkel nog in het stadium dat de vlagbladschede aan het breken is.

Een paar rassen wijken af van de informatie verkregen van de mandatarissen, zoals Henrik, KWS Talent, Mosaic, Ohio en Popeye, Reflection en RGT Reform en Tobak qua vroegheid. Mogelijke afwijkingen van het gemiddelde kan liggen aan de rasgevoeligheid tot over de uitzonderlijke weersomstandigheden van dit voorjaar met een warme maand maart, gevolgd door een uitzonderlijke koudeprik in april, gepaard met de relatief droge omstandigheden, die gelukkig in Zuid-Limburg deels kon opgevangen worden door de goede leembodem.

2.3.2 Ziektetelling

Het droge voorjaar was in principe minder geschikt voor schimmels die vooral nood hebben aan vochtige omstandigheden om te kiemen en te ontwikkelen waardoor de gegevens verkregen in het veld niet zoveel kunnen zeggen over de gastheerwaarde van de rassen. Zo was bladvlekkenziekte (*Septoria tritici*) minimaal aanwezig, enkel Britannia (Phytosystem), RGT Reform, Tobak en RGT Texaco (Limagrain Belgium), Altamont (Aveve) en Triumph (Rigaux) vertoonden minimale aantasting in de onbehandelde stroken. Echter van zodra er behandeld werd met fungiciden was er weinig bladvlekkenziekte meer te bekennen en deden alle rassen het heel goed.

Ook gele roest (*Puccinia striiformis*) was slechts minimaal aanwezig, en dit in de rassen Mosaic en Popeye en iets meer in de rassen Britannia en Reflection wanneer deze onbehandeld bleven met fungiciden. Echter van zodra er werd behandeld met fungiciden waren deze rassen nagenoeg perfect.

Voor bruine roest (*Puccinia recondita*) is het nog iets te vroeg dit jaar en het valt af te wachten hoe goed de rassen presteren in de komende weken tot aan de oogst.

De voorjaarsweersomstandigheden waren wel goed voor witziekte (*Erysiphe graminis*), dat bijna elk ras in meer of mindere mate kon aantasten wanneer deze niet behandeld werden met fungiciden. De rassen die het beste scoorden op witziekteresistentie bij niet-behandeling zijn Anapolis en Gustav met beiden een score van 9 in de onbehandelde strook (het maximum). De rassen Cellule, Milor, RGT Sacramento, RGT Texaco en Tobak, KWS Dorset, Gedser en het nieuwe ras Dunston bleken wel gevoelig te zijn. Maar ook hier weer zorgde een fungicidebehandeling voor een toename in scorepunten en betekende de behandeling een meerwaarde voor de gezondheid van de wintergerst.

3 Bladziekte- en aarziektebestrijdingsproef wintertarwe

Proef in samenwerking met:

Landbouwcentrum granen

Vlaamse Overheid Departement Landbouw & Visserij (ir. Jean-Luc Lamont & Francis Flusu).

In kader van IPM

3.1 Proefopzet

In de bladziekteproef worden zes verschillende fungicidenbehandelingen uitgetest versus 1 controleobject. Dit gebeurt op het ras Sahara en elke behandeling wordt gescoord op zijn doeltreffendheid op fungiciden ten aanzien van verscheidene bladziekten.

Voor de aarziektebestrijdingsproef zullen vier verschillende fungicidebehandelingen en twee controle objecten (volledig onbehandeld enerzijds en enkel bladbehandeling anderzijds) worden uitgetest op het ras Sahara, evenals vier herhalingen per object.

Verder wordt ook het EPIPARE-model vergeleken met toepassingen op basis van vaste tijdstippen. In deze proef werden vier herhalingen per behandeling aangelegd.

Het N-advies, bepaald door de Bodemkundige Dienst van België op basis van de N-indexmethode, bedroeg 225 EN/ha in drie fracties 85 EN/ha, 65 EN/ha en 75 EN/ha bij respectievelijk de uitstoeling, de stengelstrekking en het laatste blad. In de praktijk vertaalde dit zich naar 90, 50 en 55 EN/ha bij de respectievelijke stadia.

De zaaidichtheid van het ras Sarah werd bepaald op 375 korrels per m². De opkomststelling op 15 februari 2017 (zie tijdslijn) toonde aan dat het opkomstpercentage 83% bedroeg, wat een acceptabele score is.

Tabel 3.1: Uitslag bodemontleding waarvan staalname op 25.01.2016

Bepaling	Uitslag Ontleding	Streefzone	Beoordeling
Grondsoort	Leem		
pH-KCl	7.0	6.7 – 7.3	Gunstig
C in % (humus)	1.22	1.2 – 1.6	Normaal
Fosfor (P)	26	12 – 19	Tamelijk hoog
Kalium	20	14 – 21	Normaal
Magnesium (Mg)	10	19 – 15	Normaal
Calcium (Ca)	280	163 – 359	Normaal
Natrium (Na)	1.2	3.1 – 6.2	Laag

Tabel 3.2: Onderstaande tabel geeft de schema's weer die opgenomen waren in de proef voor het onderzoek naar de doeltreffendheid van het gebruik van fungiciden ten aanzien van **bladziekten** bij toepassing in het voorlaatste bladstadium, samen met een **richtprijs van de behandeling uitgedrukt in €** per ha. Opbrengsten zullen bij de oogst vergeleken worden met object 5, ziektedruk wordt vergeleken met object 1.

Object	Behandeling (dosis/ha)	Stadium	Datum	Firma	Richtprijs* (€/ha, excl. BTW)	
1	Volledig onbehandeld	-	-	-	-	
Vergelijking behandelingstijdstippen						
2	EIPRE	Kestrel 1,25 l	T1: niet uitgevoerd	-	Bayer	73
		Librax 1,5	T2		BASF	
3	1 behandeling	Librax 1,5 l	Laatste blad ontvouwen tot alle aren uit	31.05.17	BASF	89
4	2 behandelingen	Kestrel 1,25 l	Voorlaatste blad	10.05.17	Bayer	73
		Librax 1,5	Alle aren uit		BASF	
Vergelijking fungiciden (aarbehandling met Acanto 0,8 l + Prosaro 1 l)						
5	Geen bladbehandeling, enkel aarbehandling	-	-	-	-	
6	Palazzo 1,6 l + Bravo 1 l	Voorlaatste blad	10.05.17	BASF	76	
7	Osiris 2 l + Bravo 1 l	Voorlaatste blad	10.05.17	BASF	60	
8	Input 1,25 l	Voorlaatste blad	10.05.17	Bayer	68	
9	Tifex 0,8 l + Panax 2,4 l	Voorlaatste blad	10.05.17	Protex	60	
10	Sirena 1 l + Panax 2,4 l	Voorlaatste blad	10.05.17	Protex	62	
11	Cherokee 2 l	Voorlaatste blad	10.05.17	Syngenta	48	

T0 = vroege behandeling (1ste knoopstadium):

T1 = tussen 1ste en 2de knoopstadium:

T2 = aarbehandling

*het betreft hier de richtprijs van de bladbehandeling

Tabel 3.3: Schema fungicidenbehandeling met betrekking tot aarziekten. Onderstaande tabel geeft de schema's weer die opgenomen zijn in de proef voor het onderzoek naar de doeltreffendheid van het gebruik van fungiciden ten aanzien van aarziekten bij toepassing in het stadium aar volledig verschenen, samen met **een richtprijs van de aarbehandeling uitgedrukt in € per ha**. Bladbehandeling: Kestrel 1,25 l/ha 10.05.17.

Object	Aarbehandeling (dosis/ha)	Firma	Datum	Richtprijs* (€/ha, excl. btw)
1	Volledig onbehandeld (zie bladfungicideproef)	-	-	-
12	Bladbehandeling (indien nodig) → niet uitgevoerd Aviator XPro 1,25 l	-	- 31.05.17	81
13	Cerix 1,75 l	BASF	31.05.17	90
14	Adexar 1,5 l	BASF	31.05.17	81
15	Aviator Xpro 1,25 l	Bayer	31.05.17	81
16	Seguris 0,8 l + Prosaro 0,8 l	Syngenta	31.05.17	106
17	Skyway Xpro 1,25 l	Bayer	31.05.17	87

3.2 Waarnemingen

3.2.1 Ziektetellingen

Op 30 mei 2017 werd de ziektetelling uitgevoerd. Deze gebeurde op de bovenste drie bladeren. Enkel bij behandeling 5 (enkel aarbehandeling, geen bladbehandeling) was er een minieme aantasting van de bladvlekkenziekte (Septoria) terug te vinden.

3.3 Discussie

Er zijn geen significante verschillen te vinden tussen de verschillende behandelingen. Dit is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat er te weinig ziektedruk is voor het ras Sahara om symptomen te vertonen. Het valt nog af te wachten of vochtiger weer alsnog een onderscheid zal geven in de werkingsgraad tussen de verschillende bestrijdingsschema's.

4 Algemene info met betrekking tot wintertarwe

4.1 Monitoring- en adviessysteem voor bladluizen en opkomst van het graanhaantje

*In samenwerking met: UGent: Elias Van De Vijver, Geert Haesaert
Inagro: Femke Temmerman, Jonas Claeys
LCG: Daniel Wittouck
Bodemkundige Dienst België: Jill Dillen*

Sinds het graanhaantje in 2011 voor het eerst veel schade aanrichtte in de tarweteelt, groeide het besef dat er nood is aan een goed monitorings- en adviessysteem. Daarom startte Universiteit Gent, vakgroep toegepaste biowetenschappen (Faculteit Bio-ingenieurswetenschappen) samen met Inagro en Bodemkundige Dienst van België een nieuw onderzoeksproject om graanhaantjes in de graanteelt beter te beheersen door een geïntegreerde aanpak van verschillende technieken waardoor de druk op het milieu afneemt. Zoals bij vele andere ziekten, steunt geïntegreerde bestrijding (IPM) op monitoring, preventieve beheersingsmaatregelen en een integratie van verschillende bestrijdingstechnieken. Ook bladluizen worden bij dit project betrokken, aangezien vaak dezelfde bestrijdingsmiddelen worden ingezet tegen beide soorten insecten.

De huidige bestrijdingsmiddelen zijn vooral chemisch van aard, en in het geval van het graanhaantje zijn dit enkel pyrethroïden, die ook nuttige insecten treffen. Een foutieve timing van de behandeling kan dan ook leiden tot de noodzakelijkheid van een tweede behandeling. Frequent spuiten met eenzelfde productgroep geeft bovendien kans op resistentieontwikkeling bij het graanhaantje.

Bijgevolg is monitoren van uiterst belang om te beslissen of een bestrijding al dan niet verantwoord is, zeker omdat de druk van het graantje niet elk jaar zo groot is dat een behandeling nodig is. Daarom zijn monitoringssystemen en schadedrempelbepalingen de bouwstenen voor een goed waarschuwingssysteem. Een dergelijk waarschuwingssysteem voor graanhaantjes én bladluizen bestaat momenteel nog niet in Vlaanderen, en daarom is het één van de doelstellingen van het samenwerkingsproject om een waarschuwingssysteem op te bouwen. Een eerste stap hierbij is om waarnemingsdata te verzamelen en hiervoor volgen onderzoekers meer dan 30 graanpercelen verspreid over Vlaanderen op, waaronder een perceel onder de hoede van vzw PIBO-campus.

Gedurende vier jaar worden op deze percelen tellingen en waarnemingen uitgevoerd waarna uit de resultaten inzicht zal verworven worden in de populatiedynamiek van de beide plaaginsecten en zullen schadedrempels worden bepaald waarbij ook rekening zal gehouden worden met de aanwezigheid van nuttige insecten. De resultaten zullen dus de basis vormen voor een economisch verantwoorde en milieuvriendelijkere bestrijding.

B. WINTERGERST

1 Algemene inleiding

Alle proeven zijn in samenwerking met:

Landbouwcentrum granen (LCG)

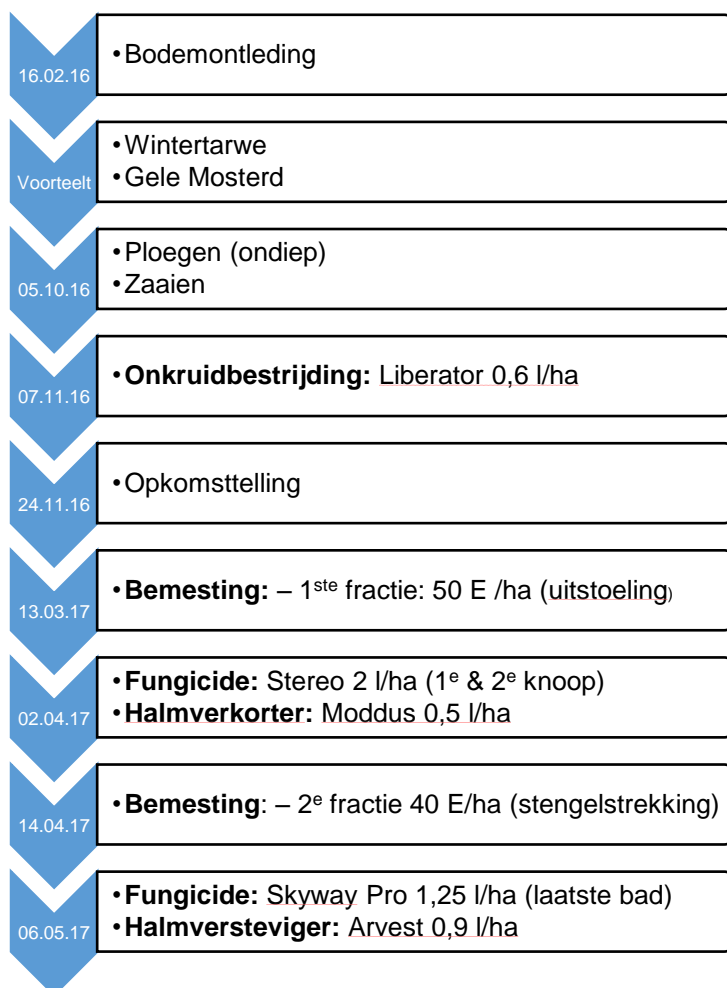
Departement Landbouw & Visserij (DLV - Ir. J.L. Lamont en F. Flusu)

Het voorbije jaar zijn er door vzw PIBO-campus drie proeven uitgevoerd met betrekking tot de teelt van wintergerst.

Een eerste proef had het doel om onder andere opbrengst en ziektegevoeligheid van verschillende rassen te bepalen. Deze proef wordt verder toegelicht onder punt 2 met als titel "Rassenproef wintergerst." Met de data van deze proef, wordt gepoogd om een duidelijk beeld per ras te geven, opdat zowel de sterktes als de zwaktes goed kunnen worden ingeschat door de landbouwer en op maat van zijn of haar perceel de juiste rassenkeuze kan worden gemaakt voor de zaai van wintergerst voor de komende jaren.

Een tweede proef werd tegelijkertijd uitgevoerd om de verschillende fungicide behandelingen met elkaar te vergelijken en deze wordt toegelicht onder punt 3 de titel "Fungicideproef wintergerst." Met de resultaten van deze proef kan een gefundeerde afweging gemaakt worden tussen de verschillende opties om te bekomen tot een efficiënte bestrijding met zo weinig mogelijk middelen in het kader van IPM.

In een derde proef werd tot slot de bladluizendruk bepaald in het voorbije jaar, dit omdat bladluizen het dwergvergelingsvirus kunnen overbrengen. De voorlopige resultaten van deze proef wordt toegelicht onder punt 4, met als titel "Bladluizenproef wintergerst."

2 Rassenproef wintergerst

2.1 Proefopzet

Zestien verschillende rassen werden met elkaar vergeleken op vlak van opkomst, en stro-opbrengst, vroegheid, ziektegevoeligheid, legering, opbrengst en kwaliteit. Deze proef werd in vier herhalingen aangelegd. De zaaidichtheid was 250 korrels/m² voor klassieke rassen en 188 korrels/m² voor hybride rassen.

Aangezien 14 van de 16 rassen gevoelig zijn voor het dwergvergelingsvirus dat wordt overgedragen door bladluizen, werd het zaaizaad van deze gevoelige rassen behandeld met een insecticide (Argento). De resistente rassen Domino en Rafaela werden niet behandeld met dit insecticide, enkel met een gangbare zaadbehandeling. Ook bij bladluizendruk was het dit jaar niet nodig deze te bespuiten met een insecticide. Het zaaien gebeurde onder droge omstandigheden door de droogte van het afgelopen najaar en de schrale oostenwind.

De stikstofindex toonde aan dat er 83 EN/ha stikstof moest toegediend worden. Dit vertaalde zich in twee bemestingsfracties, waarvan de eerste 50 EN/ha had en de tweede 40 EN/ha.

2.2 Waarnemingen

2.2.1 Rasseneigenschappen

Tabel 2.2: Onderstaande tabel geeft per ras de mandataris en gegevens zoals de calibrage, HL-gewicht, vroegrijpheid, strolengte, duizendkorrelgewicht zoals deze werden doorgekregen van de mandataris alsook gegevens die bepaald zijn door vzw PIBO-campus zélf zoals het duizendkorrelgewicht, het opkomstpercentage (24 november 2016) en de vroegrijpheid zoals gescoord op twee verschillende tijdstippen (9 en 15 mei 2017).

Waarnemingen mandataris							Waarnemingen PIBO				
Nr.	Ras	Mandataris	HL-gewicht	Vroegheid	Strolengte	DKG zak (g)	Strolengte in cm	kg/ha aan 250 korrels/m ²	Opkomst (%)	Vroegheid 09.05.17	Vroegheid 15.05.17
1	Meridian	Aveve	goed	halfvroeg	Halfkort	41	71	110	76	baardenstadium	80% aren uit
2	KWS Tonic	Aveve	goed	halfvroeg	Halfkort	44	69	105	75	breken vlagbladschede - baardenstadium	begin bloei
3	Rafaela	Clovis Matton	vrij hoog	vroeg	half lang	40	66	95	70	60% aren uit	begin bloei
4	Veronika	Clovis Matton	goed	halflaat	Gemiddeld	38	73	92,5	68	baardenstadium	begin bloei
5	Tequila	Clovis Matton	zeer goed	halflaat	half lang	42	79	107,5	78	baardenstadium	volle bloei

Waarnemingen mandataris							Waarnemingen PIBO				
Nr.	Ras	Mandataris	HL-gewicht	Vroegheid	Strolengte	DKG zak (g)	Strolengte in cm	kg/ha aan 250 korrels/m ²	Opkomst (%)	Vroegheid 09.05.17	Vroegheid 15.05.17
6	Hedwig	Clovis Matton	zeer goed	vroeg	gemiddeld	43	84	112,5	77	25% aren uit	volle bloei
7	Monique	Jorion/Philip-Seeds	zeer hoog	half vroeg	gemiddeld	40	81	86,25	82	baardenstadium - 10% aren uit	begin bloei
8	Domino	Jorion/Philip-Seeds	hoog	zeer vroeg	gemiddeld	41	71	98,75	72	10% aren uit	volle bloei
9	Etincel	Jorion/Philip-Seeds	zeer hoog	vroeg	kort	39	60	75	86	baardenstadium	volle bloei
10	Amistar	Jorion/Philip-Seeds	zeer hoog	vroeg	gemiddeld	48	72	117,5	87	20% aren uit	volle bloei
11	Quadriga	Scam	hoog	half laat	gemiddeld	47	89	113,75	80	baardenstadium	begin bloei
12	Verity	Rigaux	gemiddeld	half vroeg	lang	40	68	95	77	aarzwelling	60% aren uit
13	Smooth*	Syngenta	hoog	half vroeg	half lang	47	90	120	95	baardenstadium - 10% aren uit	begin bloei

Waarnemingen mandataris							Waarnemingen PIBO				
Nr.	Ras	Mandataris	HL-gewicht	Vroegheid	Strolengte	DKG zak (g)	Strolengte in cm	kg/ha aan 250 korrels/m ²	Opkomst (%)	Vroegheid 09.05.17	Vroegheid 15.05.17
14	Wootan*	Syngenta	hoog	half laat	half lang	51	87	125	88	baardenstadium	begin bloei
15	Hook*	Syngenta	hoog	half laat	gemiddeld	38	84	101,25	100	breken vlagbladschede - baardenstadium	begin bloei
16	Bazooka*	Syngenta	hoog	half laat	half lang	42	111	105	79	baardenstadium	begin bloei

Opkomsttelingen werden uitgevoerd op 24.11.16 in het 3de bladstadium.

Ras voor de eerste maal in LCG-rassenproef

*hybriderassen

2.2.2 Ziektetellingen

Tabel 2.3: Onderstaande tabel geeft de resultaten weer van **de ziektetellingen**. Ter vergelijking zijn ook de gegevens weergegeven zoals verkregen van de mandatarissen. Voor alle aangelegde rassen werd de relatieve ziekteresistentie per ras bepaald door vzw PIBO-campus. Hiervoor werd een schaal van 1 tot 9 gehanteerd (9 = geen aantasting; 1 = zeer zware aantasting). De ziektetellingen werden op 25 mei 2017 uitgevoerd in een onbehandelde strook (controle) alsook in het behandelde gedeelte.

Nr.	Ras	Waarnemingen mandatarissen				Waarnemingen PIBO							
		Mandataris	Dwergroest	Rhynchosporium secalis - bladvlekkenziekte	Helminthosporium - netvlekkenziekte	Dwergroest		Bladvlekken		Zonnebrand (Luipaard- vlekken)		Netvlekken	
						Con- trole	Beh.	Con- trole	Beh.	Con- trole	Beh.	Con- trole	Beh.
1	Meridian	Aveve	zeer goed	goed	zeer goed	7	8,5	7	8,5	7	8,5	7	8,5
2	KWS Tonic	Aveve	goed	goed	Goed	6	8,5	6	8,5	6	8,5	6	8,5
3	Rafaela	Clovis Matton	goed	goed	zeer goed	8	8	8	8	8	8	8	8
4	Veronika	Clovis Matton	zeer goed	goed	Goed	8,5	8,5	8	8,5	8,5	8,5	9	9
5	Tequila	Clovis Matton	goed	zeer goed	Goed	7	8,5	8	8,5	8,5	8,5	7	8,5
6	Hedwig	Clovis Matton	goed	zeer goed	Goed	7,5	7,5	7	7,5	7,5	7,5	6	7,5
7	Monique	Jorion/Philip-Seeds	goed	zeer goed	zeer goed	8	8	7	8	8	8	6	8
8	Domino	Jorion/Philip-Seeds	goed	goed	Goed	8	8	7	8	8	8	6,5	8
9	Etincel	Jorion/Philip-Seeds	goed	goed	Matig	8	8	6	7,5	8	8,5	6	7,5
10	Amistar	Jorion/Philip-Seeds	goed	goed	Goed	8	8	4	6	8	8,5	4	6
11	Quadriga	Scam	goed	goed	Goed	8	8	6	7	9	9	6	7

Waarnemingen mandatarissen						Waarnemingen PIBO							
Nr.	Ras	Mandataris	Dwergroest	Rhynchosporium secalis - bladvlekkenziekte	Helminthosporium - netvlekkenziekte	Dwergroest		Bladvlekken		Zonnebrand (Luipaard- vlekken)		Netvlekken	
						Con- trole	Beh.	Con- trole	Beh.	Con- trole	Beh.	Con- trole	Beh.
12	Verity	Rigaux	gemiddeld	gemiddeld	goed	7	8	8	8,5	9	9	4	8,5
13	Smooth*	Syngenta	goed	zeer goed	zeer goed	8	8	7	8	8	8	7	8
14	Wootan*	Syngenta	goed	zeer goed	zeer goed	8	8	8	8	8	8	7	8
15	Hook*	Syngenta	zeer goed	zeer goed	zeer goed	8	8	7	8	8	8	7	8
16	Bazooka*	Syngenta	matig	matig	matig	8	8,5	6	8,5	8	8,5	5	8,5

2.3 Bespreking

2.3.1 Rasseneigenschappen

De zaai van wintergerst gebeurde in een relatief droog en warm najaar. Onder deze omstandigheden is de opkomst over het algemeen, van de rassen goed, met enkele uitschieters. De laagste opkomst was te bemerken bij het ras Veronika met 68%, gevolgd door Rafaela met 70%. De rassen met de beste opkomst zijn de nieuwe, hybride rassen Hook en Smooth met respectievelijk 100 en 95% opkomst.

Als men kijkt naar de vroegheid, dan ziet men dat er bij de eerste vroegheidstelling op 9 mei 2017 ongeveer de helft van de rassen in baardenstadium zat, terwijl een week later meer dan de helft (9 van de 16 rassen) al in begin bloei zat en zelfs 5 van de 16 rassen in volle bloei. Twee rassen zijn later, met Verity op 60% van de aren uit en Meridian op 80% van de aren uit bij de laatste telling.

2.3.2 Ziektetelling

De omstandigheden van dit jaar hebben ervoor gezorgd dat vooral netvlekkenziekte (*Helminthosporium*) het sterkst tot uiting is gekomen in de onbehandelde wintergerst, en dit bij bijna alle rassen. Enkel Veronika heeft een perfecte score hoewel deze omschreven is als 'goede resistentie' en niet als 'zeer goede resistentie'. Meer dan de helft van de rassen scoren lager dan 7, wat duidt op een sterke ziektedruk.

De fungicidebehandelingen had zijn werk echter goed gedaan, en had dus een duidelijke meerwaarde, met een gemiddelde scorevermeerdering van meer dan 1.

Bladvlekkenziekte (*Rhynchosporium secalis*) is ook aanwezig in de onbehandelde controles, maar minder dan netvlekkenziekte. Meer dan de helft scoorde gelijk aan of hoger dan 7, maar geen enkel ras toonde zich uitstekend resistent, ook hier duidend op een relatief hoge ziektedruk. Alle rassen hadden dan ook baat bij een fungicidebehandeling, met gemiddeld meer dan 1,5 vermeerdering in score.

Ook dwergroest is dit jaar van de partij, maar weegt niet zo zwaar door als blad- en netvlekkenziekte. Het meest gevoelige ras in de onbehandelde controles was KWS Tonic, maar eenmaal behandeld scoort deze even goed als de rest. Een fungicidebehandeling heeft ook hier een gunstig effect gehad op alle rassen, maar minder uitgesproken dan bij de blad- en netvlekkenziekte omdat de onbehandelde controles relatief goed scoorden.

Verder is er dit jaar ook wat last van luipaardsyndroom of zonnebrand. Dit is een fysiologische reactie door een samenspel van factoren, waaronder vermoedelijk de aanwezigheid van *Ramularia*. Uit onze resultaten kan men afleiden dat alle rassen dit jaar hiervoor een beetje gevoelig zijn, met KWS Tonic als meest uitgesproken. Echter, met een fungicidebehandeling wordt hier ook een verbetering vastgesteld.

3 Fungicideproef wintergerst

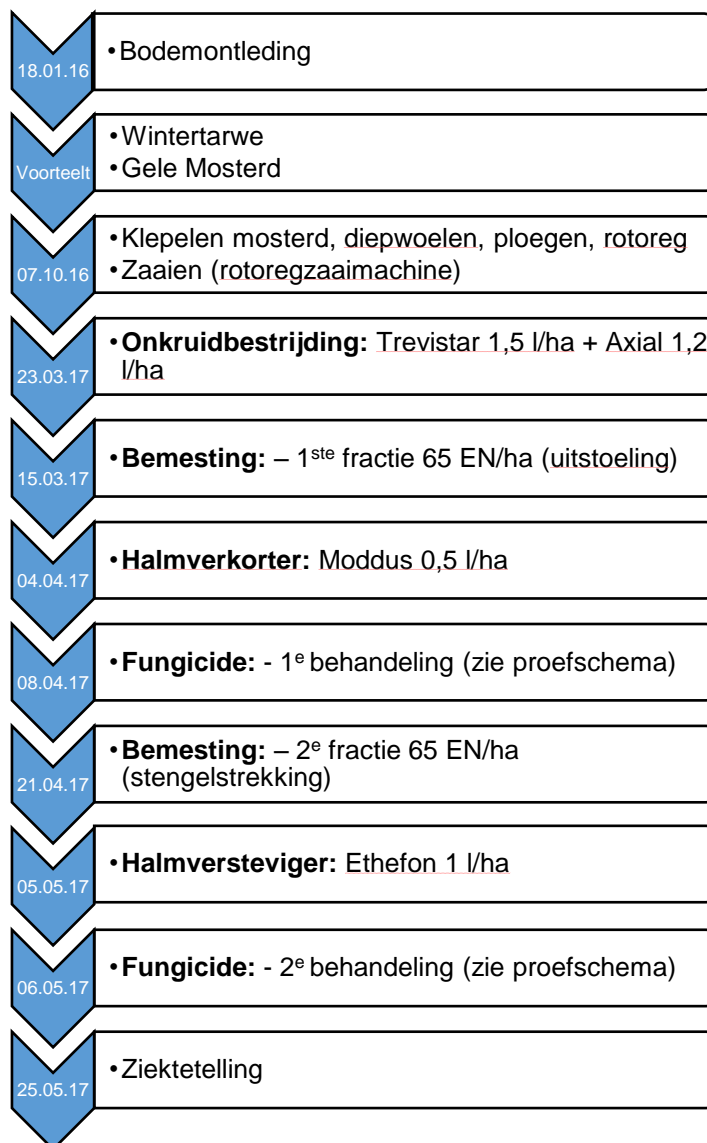
3.1 Proefopzet

In deze proef werd één ras ingezaaid (KWS Tonic) om zes verschillende fungicidebehandelingen met elkaar en met een onbehandeld controleobject te vergelijken.

Vijf objecten van de fungicidebehandeling kregen 1 behandeling en 5 andere objecten kregen twee behandelingen (zie tabel 3.2). De proef lag aan in vier herhalingen.

De stikstofindex toonde aan dat er 130 EN/ha stikstofbemesting toegediend moest worden, dat zich vertaalde in 2 bemestingen met beiden 65 EN/ha.

Op 25 mei werd de ziekte telling uitgevoerd.

Tabel 3.1: Bodemontleding van het perceel op basis van de staalname van 18.01.2017.

Bepaling	Uitslag Ontleding	Streefzone	Beoordeling
Grondsoort	Leem		
pH-KCl	6.6	6.7 - 7.3	Tamelijk laag
C in % (humus)	1.11	1.3 – 1.6	Tamelijk laag
Fosfor (P)	22	12 - 19	Tamelijk hoog
Kalium(K)	25	14 – 21	Tamelijk hoog
Magnesium (Mg)	14	9 – 15	Normaal
Calcium (Ca)	239	162 - 356	Normaal
Natrium (Na)	1.2	3.1 – 6.1	Laag

Tabel 3.2: Proefschema van de verschillende fungicidebehandelingen, weergegeven per object en de datum van uitvoering.

Nr.	Behandeling (dosis/ha)	Stadium	Firma	Datum	Richtprijs (€/ha, excl. BTW)
1	Onbehandeld (controle)	-	-	-	-
2	Cerix 1,5 l + Bravo 1 l	Laatste blad	BASF	06.05.17	88
3	Adexar 1,25 l + Bravo 1 l	Laatste blad	BASF	06.05.17	78
4	Evora Xpro 1 l	Laatste blad	Bayer	06.05.17	67
5	Evora Xpro 1 l + Bravo 1 l	Laatste blad	Bayer	06.05.17	77
6	Bontima 2 l + Bravo 1 l	Laatste blad	Syngenta	06.05.17	84
7	Stereo 2 l	1 ^{ste} -2 ^{de} knoop	Bayer	08.04.17	116
	Evora Xpro 1 l	Laatste blad		06.05.17	
8	Diamant 1 l	1 ^{ste} -2 ^{de} knoop	BASF	08.04.17	138
	Cerix 1,5 l + Bravo 1 l	Laatste blad		06.05.17	
9	Librax 1,25 l + Bravo 1 l	Laatste blad	BASF	06.05.17	85
10	Fandango 1 l	1 ^{ste} -2 ^{de} knoop	Bayer	08.04.17	135
	Evora Xpro 1 l + Bravo 1 l	Laatste blad		06.05.17	
11	Bumper P 1,25 l	1 ^{ste} -2 ^{de} knoop	Protex	08.04.17	106
	SDHI Aviator ofwel Evora 1 l	Laatste blad		06.05.17	

3.2 Resultaten: ziekte-tellingen

Tabel 3.3: Aanwezigheid van bladziekten werd waargenomen op 29.05.2017 en werd gequoteerd op de bovenste drie bladeren (9 = volledig gezond, 1 = volledig ziek).

Object	Behandeling (dosis/ha)	Blad-vlekken	Net-vlekken	Dwerg-roest	Witziekte	Oog-vlekken
1	Onbehandeld (controle)	4	4	8,5	8,5	9
2	Cerix 1,5 l + Bravo 1 l	7	6,5	8,5	8,5	9
3	Adexar 1,25 l + Bravo 1 l	7	7,5	8,5	8,5	9
4	Evora Xpro 1 l	7	7	8,5	8,5	9
5	Evora Xpro 1 l + Bravo 1 l	8	8	8,5	8,5	9
6	Bontima 2 l + Bravo 1 l	4	6	8,5	8,5	9
7	Stereo 2 l	8	8	8,5	8,5	9
	Evora Xpro 1 l					
8	Diamant 1 l	8	8	8,5	8,5	7
	Cerix 1,5 l + Bravo 1 l					
9	Librax 1,25 l + Bravo 1 l	7,5	6,5	8,5	8,5	7,5
10	Fandango 1 l	8	8,5	8,5	8,5	9
	Evora Xpro 1 l + Bravo 1 l					
11	Bumper P 1,25 l	7,5	7,5	8,5	8,5	9
	SDHI Aviator ofwel Evora 1 l					

3.3 Bespreking

Zoals te zien valt in de controle is dit jaar ondanks de droge omstandigheden de bladvlekkenziekte sterk aanwezig. Bijna alle spuitschema's hebben kunnen voorkomen dat de bladvlekkenziekte zich goed kon ontwikkelen, buiten spuitschema 6 die net dezelfde score kreeg als de onbehandelde controle wat deze ziekte betreft. Echter is de gemiddelde score voor eenmalige behandelingen gemiddeld beter dan de onbehandelde controle met bijna 3 puntscores, een tweede behandeling is wel duidelijk beter met bijna 4 puntscores meer dan de onbehandelde controle.

Ook de netvlekkenziekte heeft zich kunnen vestigen ondanks het droge voorjaar, en dit valt ook op te merken bij de onbehandelde controle die 4 scoorde. De spuitschema's 2, 6 en 9 scoorden het minst goed om netvlekkenziekte te bestrijden, terwijl schema 10 het beste scoorde. Over het algemeen heeft behandelen wel een duidelijke meerwaarde met ook weer 3 puntscores meer, een tweede behandeling zorgt voor een nog betere score met 4 puntscores meer dan de onbehandelde controle.

Dwergroest en witziekte op hun beurt zijn niet zo sterk aanwezig dit jaar, zoals af te leiden valt uit de resultaten. Oogvlekkenziekte daarentegen komt voor bij twee spuitschema's, 8 en 9, en bij de andere niet.

De spuitschema's die er algemeen het beste op staan zijn 5, 7, 8 en 10. Een vroege behandeling gevolgd door nog een tweede heeft vruchten afgeworpen als men kijkt naar de ziektewaarden, maar het is nog af te wachten of zich dit ook zal vertalen in de opbrengst. Wat ook opviel was dat de fungicidebehandelingen de wintergerst verkorten maar dat ze wel efficiënter werken dan in tarwe.

4 Bladluisdruk wintergerst

Deze proef is in samenwerking met:

Landbouwcentrum granen (LCG)

Departement Landbouw & Visserij (DLV - Ir. J.L. Lamont en F. Flusu)

Een lokale landbouwer

4.1 Inleiding

Bladluizen

Op 7 praktijkpercelen werd in de herfst de bladluizenaantasting nagegaan in wintergerst. Alle wintergranen kunnen aangetast worden door bladluizen, maar het is vooral opletten geblazen bij wintergerst en vroeg gezaaide wintertarwe. Bij temperaturen van 10 à 12°C vinden bladluisvluchten plaats, hetgeen betekent dat er aantasting mogelijk is in het vroege najaar, zoals in 2016 het geval was.

Bevorderlijke factoren voor bladluisaantasting zijn:

- Vroege zaai
- Aanhoudend zacht weer (daarbij komt dat er bij zachte winter met aansluitend een vroege lente een verhoogde kans is dat de bladluizen overleven tot het nieuwe seizoen)
- Beschut gelegen percelen
- Graanpercelen in de nabijheid van met bladluizen geïnfecteerde maïsvelden
- Aanwezigheid van bladluizen in graan- en maïspcelen tijdens voorafgaande zomer

Bladluizen zijn belangrijk om in het oog te houden omdat ze virussen kunnen overdragen. Echter zijn niet alle bladluizen virulent of virusdragend, dit is vooral jaar- en streekafhankelijk. Dwergvergelingsziekte is bijvoorbeeld een virus dat kan worden overgedragen door bladluizen.

Dwergvergelingsziekte

Percelen aangetast met dwergvergelingsziekte vertonen een onregelmatige gewasstand en in de herfst of winter kan de ziekte al visueel worden waargenomen onder de vorm van vergeling van het blad. In het voorjaar breidt zich dit uit naar verkleuring aan de bladtop, dwerggroei, moeilijk doorschieten en een moeizame aarvorming. Een aantasting met het dwergvergelingsvirus kan dus gepaard gaan met opbrengstverliezen.

De behandeling tegen aantasting met het dwergvergelingsvirus bestaat uit preventie, aangezien eens er planten aangetast zijn er geen curatieve behandeling mogelijk is. Dit kan door een zaaizaadbehandeling enerzijds en een insecticidebehandeling anderzijds. De zaaizaadbehandeling werkt tot ongeveer 30 dagen na de uitzaai. Hierna is het dus belangrijk om de afzonderlijke percelen goed op te volgen, zodat er bij een voldoende hoge bladluisdruk ingegrepen kan worden met een insecticidebehandeling. De behandelingsdrempel die wordt gehanteerd is 5%, d.w.z. dat een insecticidebehandeling verantwoord is indien er op meer dan 1 plant op 20 bladluizen aanwezig zijn. Waarnemen van bladluizen op kleine plantjes is niet zo eenvoudig en gebeurt best op een zonnige namiddag omdat de bladluizen dan actiever en beter zichtbaar zijn.

In geval van onbehandeld zaaizaad wordt er bij wintergerst best niet gezaaid vóór eind september en bij wintertarwe niet vóór half oktober. Indien het zaaizaad wél behandeld is, kan er vroeger gezaaid worden, maar dan moet de bladluisdruk nauwgezet in de gaten gehouden worden vanaf november in geval van aanhoudend zacht weer. Om een beeld te krijgen van de algemene bladluisdruk in Vlaanderen kunnen de akkerbouwberichten van het LCG geraadpleegd worden. Anderzijds kan er bij de uitzaai ook geopteerd worden voor een ras tolerant t.a.v. het dwergvergelingsvirus.

Tabel 4.1: Resultaten van de bladluistellingen in wintergerst. Alle percelen werden in de eerste helft van oktober ingezaaid, buiten het perceel in Lauw (Meridian). De drempelwaarde van 5% werd op geen enkel tijdstip bereikt.

Ligging perceel	Ras	Zaaizaad insecticide-behandeld	Bladluistellingen (aantal planten met minstens 1 bladluis/totaal getelde planten)					
			17.10.16	24.10.16	7.11.16	15.11.16	21.11.16	13.3.17
Kermt	Domino	Neen	2 /400	1 / 400	0 /400	0 /400	13 /400	1 /400
Sint-Lambrechts-Herk	KWS Tonic	Argento	5 /400	0 /400	1 / 400	0 /400	10 /400	0 /400
Lauw	Meridian	Argento	-	0 /400	2 /400	0 /400	6 / 400	0 /400
Piringen	KWS Tonic	Argento	-	2 /400	1 /400	3 /400	5 /400	0 /400
Millen	KWS Tonic	Neen	-	0 /200	0 /200	0 /400	0 /400	-
Millen	Domino	Neen	-	0 /200	2 /400	4 /400	5 /400	-
Millen	Meridian	Argento	0 /200	0 /200	0 /400	0 /400	0 /400	-

C. SUIKERBIETEN

1 Algemene inleiding

Zoals elk jaar heeft vzw PIBO-campus ook dit jaar proeven aangelegd in samenwerking met het KBIVB, met oog op de evaluatie van verschillende rassen met betrekking tot bladziekeresistentie. Dit wordt besproken onder punt 2 “Observatieproef rassen suikerbieten voor de waarneming van bladschimmelziekten”.

Onder punt 3 wordt de proef besproken die in het kader van het Interreg-project Leve(n)de bodem is aangelegd in functie van bodembewerking in het voorjaar.

Onder punt 4 wordt verder ook de inzaai van het voorjaar besproken, alsook een woordje uitleg over het waarnemingssysteem dat geraadpleegd kan worden via de website van het KBIVB.

2 Observatieproef rassen suikerbieten voor de waarneming van bladschimmelziekten

2.1 Proefopzet

De rassen werden ingezaaid op een gunstig moment in het voorjaar, met een rijafstand van 45 cm en zaai-afstand in de rij van 19 cm. De stikstofindex toonde met 193 een waarde aan hoger dan normaal, waardoor het stikstofadvies voor de bietenteelt 107 EN/ha bedroeg, wat een paar dagen voor het zaaien in één keer is toegediend.

Er werd geen onkruidbestrijding uitgevoerd in vooropkomst vanwege de droge omstandigheden. In na-opkomst werden er vijf onkruidbestrijdingen gedaan, zie tabel 2.2. De wachttijd tussen FAR 3 en 4 werd vergroot doordat er weinig onkruiddruk en onregelmatige opkomst was door aanhoudend droog weer.

Tabel 2.1: Bodemontleding op basis van staalname op 15 februari 2017.

Bepaling	Uitslag Ontleding	Streefzone	Beoordeling
Grondsoort	Lichte leem		
pH-KCl	6.2	6.5 – 7.2	Tamelijk laag
C in % (humus)	1.19	1.2 – 1.6	Normaal
Fosfor (P)	18	13 – 20	Normaal
Kalium (K)	19	15 - 22	Normaal
Magnesium (Mg)	11-	9 - 16	Normaal
Calcium (Ca)	173	175 - 385	Tamelijk laag
Natrium (Na)	1.1	3.4 – 6.6	Laag

Tabel 2.2: Overzicht van de verschillende FAR-behandelingen in na-opkomst.

FAR	Schema	Datum
0	Betanal Elite 0,8 l/ha + Metatron SC (Goltix) 0,75 l/ha	13.04.2017
1	Betanal Elite 1 l/ha + Metatron SC (Goltix) 0,75 l/ha + Safari 20 g/ha + Vegetop 0,15 l/ha	21.04.2017
2	Dianal 160 1 l/ha + Treto 0,3 l/ha + Metatron SC (Goltix) 1 l/ha + Dual Gold 0,1 l/ha	30.04.2017
3	Dianal 160 1 l/ha + Treto 0,25 l/ha + Goltix 0,75 l/ha + Dual Gold 0,3 l/ha	09.05.2017
4	Dianal 160 1,5 l/ha + Ethomat 0,2 l/ha + Goltix 1 l/ha + Frontier 0,6 l/ha + Boor 2 l/ha	29.05.2017

2.2 Bespreking door KBIVB vzw

Door André Wauters & Barbara Manderyck – KBIVB vzw

Alle rassen zijn vandaag rhizomanietolerant. Bijkomende resistenties zoals nematodentolerantie en rhizoctoniaresistentie worden de laatste jaren meer en meer gebruikt.

In het kader van de nieuwe IPM-richtlijnen neemt rasresistentie ten aanzien van bladschimmelziekten een belangrijk plaats in. Om de raseigenschappen t.a.v. de vier belangrijkste bladziekten (cercospora, witziekte, ramularia en roest) te evalueren worden speciale “observatieproeven” uitgezaaid. De waarnemingen in deze proeven laten toe een rangschikking van de rassen te maken en een goede voorlichting naar het gebruik van minder gevoelige rassen te promoten.

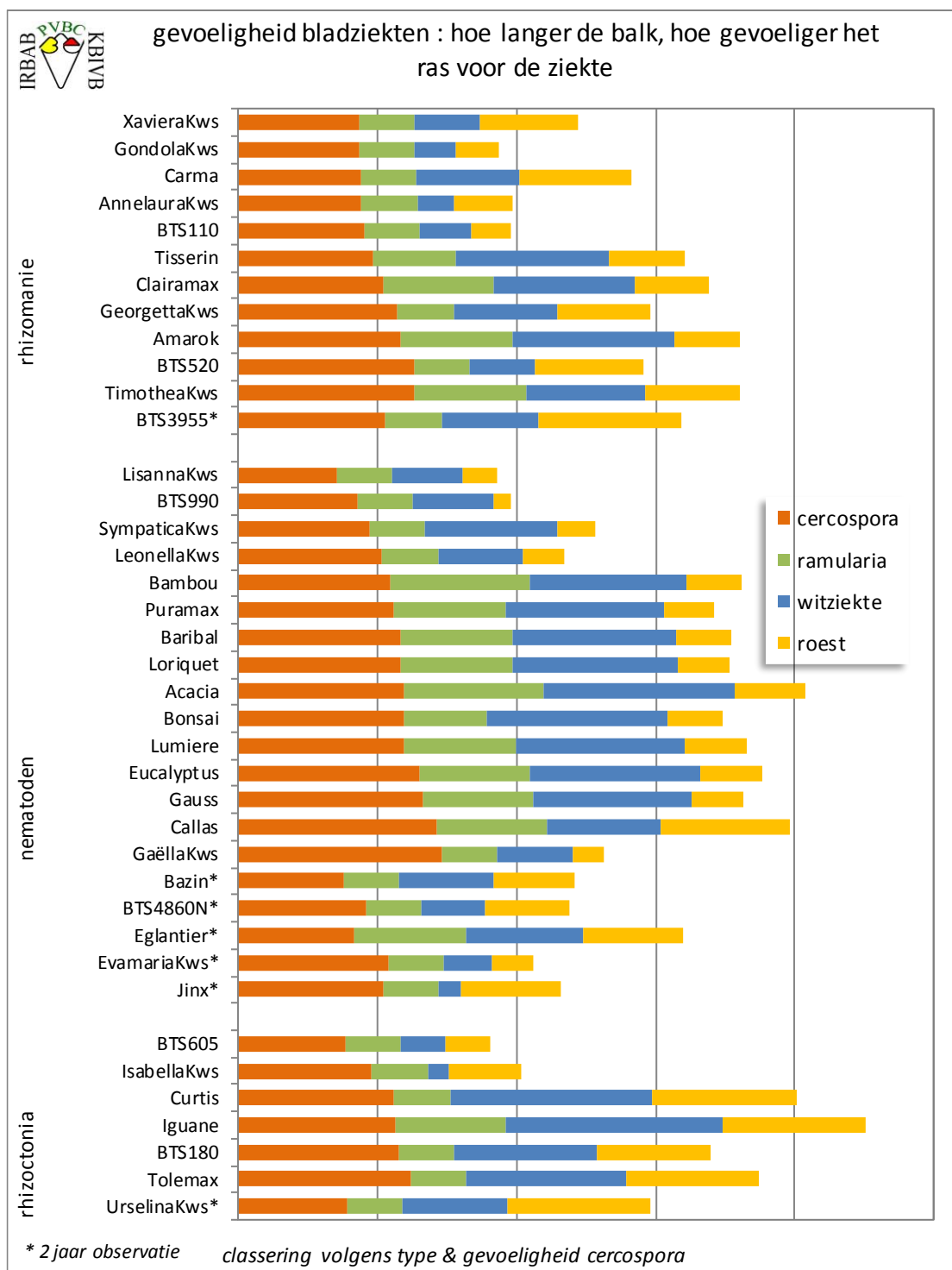
Voor vroege rooiingen wordt in vele velden één of géén fungicide toegepast, ook omwille van de veiligheidstermijn voor de rooi. Verminderingen van de bietenprijs kan als gevolg een daling van de toepassing van de fungicidebehandeling meebrengen. Daarom is de belangstelling voor minder gevoelige rassen voor bladschimmelziekten de laatste jaren toegenomen.

In Huldenberg en Nieuwenhove zijn dit jaar observatiepercelen uitgezaaid van alle aanbevolen rassen (38) evenals van de rassen die opgenomen zijn in de proeven voor erkenning op de nationale catalogus (83 rassen) In deze proeven wordt géén fungicidenbehandeling uitgevoerd. De evolutie van de aantasting door de verschillende schimmelziekten wordt gevolgd vanaf augustus tot in oktober.

Een keuze voor een ziekteolerantie (voor witziekte, cercospora, ramularia en roest) moet vandaag geïntegreerd worden in de globale rassenkeuze. Afhankelijk van sommige gegevens zoals de rooidatum, beschikbaarheid van de landbouwer voor waarnemingen en voor de bespuitingen, alsook rekening houdend met risicofactoren zoals vruchtwisseling, bemesting, bodembewerking, beregening, nabijheid van besmettingshaarden... kan een goede rassenkeuze financieel interessant zijn voor de bietenteler.

Naargelang de rooidatum zal men ook beter kijken naar de algemene “bladgezondheid” van de rassen: een goede bladgezondheid is belangrijk om opbrengstverhogingen tijdens de maanden september-oktober te kennen. Rassenkeuze kan hier een belangrijke rol spelen, zeker bij zeer vroege aantastingen en in jaren met een grote ziektedruk van cercospora. Bij vroege rooiingen is dit minder het geval.

Ter herinnering wordt in volgende grafiek een overzicht van de raskenmerken t.o.v. *Cercospora*, *ramularia*, witziekte, en roest gegeven.

3 Grondbewerkingen in het voorjaar bij suikerbieten

3.1 Over Interreg

In de landbouw nam de productie per hectare enorm toe in de laatste decennia. Dat grote succes kent echter een keerzijde: het intensieve gebruik van de landbouwgrond zorgde voor een achteruitgang van de bodemkwaliteit. Gevolg: de bodem verloor zijn bufferende werking.

Een suboptimale bodem kan met behulp van kunstgrepen nog wel een topopbrengst geven, maar verliest haar bufferende capaciteit. De bodem als natuurlijke hulpbron is in kwalitatieve zin zijn waarde aan het verliezen.

Afgelopen jaren zijn vele onderzoeksprojecten uitgevoerd om goede maatregelen te ontwikkelen die de bodemkwaliteit kunnen verbeteren. Deze projecten hebben geleid tot tools, modellen, technieken en inzichten.

Het project Leve(n)de bodem wil de kloof dichten tussen het reeds uitgevoerde onderzoek en de praktijk. Het project biedt de landbouwers een platform om een verandering te bewerkstelligen door te werken aan bewustwording en implementatie van de maatregelen..

Het project wordt gefinancierd binnen het Interreg V programma Vlaanderen-Nederland, het grensoverschrijdend samenwerkingsprogramma met financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling. De verschillende partners binnen het project, naast het PCG, zijn Inagro, Vlaamse Overheid, Provincie Vlaams-Brabant, Hooibeekhoeve, PIBO-campus, Rusthoeve en Zuidelijke Land- en tuinbouworganisatie (ZLTO).

In het kader van dit project is dus ook een proef aangelegd op de PIBO-campus. Hierbij willen we kijken wat het effect is van de grondbewerkingsdiepte op het gewas, met name suikerbieten.

3.2 Proefopzet

Voor de proef werd er gekozen voor het ras Annelaura KWS. Er werden drie verschillende bewerkingen uitgevoerd in functie van de diepte van grondbewerking. De diepste grondbewerking was op 30 cm met een erosieploeg, een ander object onderging een grondbewerking op 15 cm met vaste tand, en het derde en laatste object had enkel een oppervlakkige grondbewerking met een Lemken compactor.

3.3 Bespreking

De ervaring leert dat een diepe grondbewerking in het vroege voorjaar best vermeden wordt, omdat dan de grond te gevoelig blijkt voor structuurbederf met schade aan de suikerbieten tot gevolg. Deze proef is louter demonstratief.

4 Algemene inlichting met betrekking tot suikerbieten

4.1 Inzaai bieten voorjaar

De eerste bieten werden gezaaid in week 11 (13-19 maart). De gezaaide oppervlakte vóór de regen van dat weekend bedroeg minder dan één procent van de totale oppervlakte. De vroeg gezaaide percelen situeren zich voornamelijk aan de kust en droog Haspengouw.

In de week van 28 maart vorderde de gezaaide oppervlakte echter heel langzaam, met een gezaaide oppervlakte van 5,5% voor Iscal op 26 maart en van 3% voor de Tiense Suikerraffinaderij op 24 maart. Het zachte weer zorgde voor een snelle voortgang van de zaai in goede omstandigheden.

Op vrijdag 31 maart was voor de Tiense Suikerraffinaderij 81% van de oppervlakte gezaaid. Voor Iscal werd de gezaaide oppervlakte op zondag 2 april geschat op 54%.

4.2 Waarnemingssysteem

Het KBIVB beschikt dit jaar opnieuw over een netwerk van waarnemingsvelden. Een 52-tal waarnemingsvelden voor bieten en een twintigtal waarnemingsvelden voor cichorei. De waarnemingen worden wekelijks uitgevoerd vanaf de zaai en de gegevens hiervan worden rechtstreeks doorgestuurd naar het KBIVB via hun website. Een groot deel van de waarnemingen wordt uitgevoerd door externe waarnemers.

Geïnteresseerden kunnen zich inschrijven via info@kbivb.be of contact opnemen via het nummer 0496/55.75.03.

De locaties, zaaidata en opkomstpercentages opgemaakt volgens de gegevens die werden doorgegeven door de waarnemers van het netwerk van waarnemingsvelden van het KBIVB, kunnen worden bekeken op een kaart toegankelijk via internet.

Dit systeem van cartografische illustratie werd ontwikkeld om het toezicht op de gezondheidsproblematiek in de bieten en cichorei te bewaren. De verschillende cartografische voorstellingen zullen beschikbaar zijn, in de loop der maanden, via de website van het KBIVB

D. CICHOREI

1 Algemene inleiding

Alle proeven worden uitgevoerd in samenwerking met:

De suikerindustrie Beneo-Orafti (Ir. Erwin Boonen, Jean Franc, Lucie Lejeune, Vincent Sevrin en Jos Piffet)

Departement Landbouw & Visserij (Ir. A. Demeyere)

Dit teeltjaar zijn er door vzw PIBO-campus bij landbouwers en op de campus zelf verschillende velden ingezaaid met cichorei. Een eerste veld betreft een demonstratieveld om het effect van verschillende teelttechnieken, zoals zaaidiepte en –snelheid te tonen (punt 2).

Een tweede proef die aangelegd werd is de schietersproef, die verder wordt toegelicht onder punt 3.

De overige proeven hebben betrekking tot onkruidbestrijding en deze worden toegelicht onder punt 4. Het betreft een chemische en een mechanische onkruidbestrijdingsproef alsook een proef waarbij Bonalan op verschillende manieren werd ingewerkt.

2 Teelttechniek cichorei – demonstratie

2.1 Opzet

In een eerste deel van deze demonstratieproef werd er ingezaaid met een gevarieerde zaaidiepte, dichtheid en snelheid. Aangezien er hier geen herhalingen zijn aangelegd is het onmogelijk om hier conclusies uit te trekken aangezien omgevingsinvloeden niet uitgesloten kunnen worden.

De teelttechnische proeven werden met 1 ras aangelegd namelijk Larigot. De proef werd ingezaaid op 10 april 2017 en de zaaiafstand was 45 cm tussen de rijen en 9,5 cm in de rij. De zaaimachine die gebruikt werd was een Monosem voor 6 rijen.

Een eerste factor die wordt uitgetest is de zaaidiepte. Er werden 3 zaaidieptes gehanteerd, namelijk 0,5; 1 en 1,5 cm diepte.

Een tweede factor was de zaaisnelheid tegen 4 en 6 km/u. Van alle objecten werden opkomststellingen gedaan (zie “Tussentijdse waarnemingen”).

De stikstofindex van 15 februari 2017 toonde aan dat deze lag op 111, wat een normale waarde is. Het bemestingsadvies dat hierbij hoort is 69 EN/ha, uit te voeren onder vaste vorm.later in het groeistadium. Er is geen basisbemesting uitgevoerd omwille van de hoge reserves aan fosfor en kalium.

Tabel 2.1: Uitslag van de bodemontleding (staalname op 8 januari 2016)

Bepaling	Uitslag Ontleding	Streefzone	Beoordeling
Grondsoort	Lichte leem		
pH-KCl	6.5	6.5 – 7.0	Gunstig
C in % (humus)	1.4	1.2 – 1.6	Normaal
Fosfor (P)	25	13 – 21	Tamelijk hoog
Kalium(K)	24	15 – 23	Tamelijk hoog
Magnesium (Mg)	12	9 – 16	Normaal
Calcium (Ca)	221	178 - 392	Normaal
Natrium (Na)	1.2	3.4 – 6.8	Laag

2.2 Tussentijdse waarnemingen

Tabel 2.2: Opkomststellingen op verschillende tijdstippen per zaaidiepte.

Zaaidiepte	Opkomstpercentage 28.04.17	Opkomstpercentage 04.05.17	Opkomstpercentage 31.05.17
Ondiep (0,5 cm)	19%	40%	96%
Diep (1 cm)	33%	77%	88%
Heel diep (1,5 cm)	32%	74%	79%
Gemiddelde	28%	63%	88%

Tabel 2.3: Opkomststelling per zaaisnelheid.

Zaaisnelheid	Opkomstpercentage 31.05.17
4 km/u	87%
6 km/u	91%

Tabel 2.4: Opkomststelling per zaaidichtheid.

Zaaidichtheid	Aantal planten per ha 31.05.17	Opkomstpercentage 31.05.17
7,5 cm in de rij	222.222	75%
9,5 cm in de rij	214.286	92%

2.3 Bespreking tussentijdse waarnemingen

Bij de proef met de verschillende zaaidieptes, tonen de opkomststellingen van de cichorei op 28 april aan dat een diepere zaai (1 en 1,5 cm) een snellere opkomst geeft dan de ondiepe zaai (0,5 cm). Dit effect zette zich ook nog door bij de tussentijdse telling op 4 mei, maar eind mei valt hier niets meer van te merken aangezien dan het opkomstpercentage het hoogste was bij de ondiepe zaai van 0,5 cm. Deze trage start van de ondiepe zaai (0,5 cm) kan een gevolg zijn van de zeer droge omstandigheden, waardoor de bovenste laag te droog was om een goede kieming te bekomen. Het verschil tussen 1 cm en 1,5 cm diepte is niet zo groot bij de initiële kieming, maar op de eindtelling zien we wel een verschil van 9%. (1 cm blijft de maximale diepte). Echter moet er benadrukt worden dat het hier beperkt cijfermateriaal betreft, dus de resultaten kunnen niet met zekerheid vertaald worden naar de praktijk.

Wat zaaisnelheid betreft zouden er bij een snellere zaai normaal gezien meer planten moeten ontbreken, maar is hier dus niet het geval. Er is echter geen significant verschil tussen de opkomstpercentages van de twee zaaisnelheden. De oorzaak van deze afwijking kunnen we waarschijnlijk wijten aan de toestand van de bodem. Het perceel was niet volledig homogeen en het object waarbij aan 4 km/u gezaaid werd lag er namelijk iets grover bij dan het object waarbij aan 6 km/u gezaaid werd. Hier kunnen dus geen conclusies over gemaakt worden, buiten een zo fijn mogelijk zaaibed een aandachtspunt blijft bij de inzaai van cichorei. Een geslaagd zaaibed voor cichorei kan samengevat worden in 3 sleutelwoorden, namelijk **vlak, fijn en vast**. Ook de structuur van de onderliggende bodem speelt uiteraard een belangrijke rol en moet goed doorwortelbaar zijn.

Als er wordt gekeken naar de zaaidichtheid, zien we een lagere zaaidichtheid (9,5 cm in de rij) een hoger opkomstpercentage heeft dan 7,5 cm in de rij. De mogelijke verklaring dat de kiemplantjes meer concurrentie vertonen bij 7,5 cm lijkt geen voldoende verklaring te zijn voor dit verschil in opkomst omdat de plantjes nog te klein zijn om met elkaar in competitie te treden. Nogmaals moet er benadrukt worden dat deze pilootproef niet de doelstelling heeft om uitsluitend te geven over de praktische haalbaarheid van de zaaidichtheden. Men kan stellen dat deze verschillen in opkomst berusten op toeval.

3 Schietersproef cichorei

3.1 Proefopzet

Voor de schietersproef anno 2017 werden 12 rassen uitgezaaid, dit om per ras de schietersgevoeligheid te bepalen. 10 rassen zijn van het gewone type (gepilleerd zaad) en voor de overige 2 rassen betreft het naaktzaad.

Opzet: voor perceelsgegevens: zie 2.1: zaaidiepte, -snelheid en –dichtheid.

Tabel 3.1: Uitgezaaide rassen

Nr.	Ras	Zaadhuis	Type	Zaaizaadbehandeling
1	Selenite BPE	Desprez	gepilleerd	Poncho beta
3	Diesis	Chicoline	gepilleerd	Poncho beta
4	Larigot	Chicoline	gepilleerd	Poncho beta
5	Fugato	Chicoline	gepilleerd	Poncho beta
6	Maestoso	Chicoline	gepilleerd	Poncho beta
7	Legato	Chicoline	gepilleerd	Poncho beta
8	Koto	Chicoline	gepilleerd	Poncho beta
9	Quena	Chicoline	gepilleerd	Poncho beta
13	Azurite	Desprez	gepilleerd	Poncho beta
14	Oboe	Chicoline	naakt	-
15	FD1007	Desprez	gepilleerd	Poncho beta
16	FD1008	Desprez	naakt	-

3.2 Tussentijdse waarnemingen

Tabel 3.2: Opkomstpercentages per ras bij zowel vroege als late zaai.

Nr.	Ras	Opkomstpercentage vroege zaai (zaaidatum: 16.03.17) Telling 31.05.17	Opkomstpercentage late zaai (zaaidatum: 11.04.17) Telling 31.05.17
1	Selenite BPE	54%	82%
3	Diesis	68%	84%
4	Larigot	73%	100%
5	Fugato	44%	90%
6	Maestoso	79%	90%
7	Legato	46%	73%
8	Koto	71%	98%
9	Quena	48%	93%
13	Azurite	67%	87%
14	Oboe	53%	67%
15	FD1007	48%	86%
16	FD1008	97%	86%
Gemiddelde		63%	86%

3.3 Bespreking tussentijdse waarnemingen

Het opkomstpercentage voor de late zaai lag gemiddeld gezien 23% hoger dan bij vroege zaai, namelijk 86% versus 63%. Dit kan te maken hebben met de lange droogte en koude dit voorjaar aangezien cichorei het beste kiemt bij vochtige omstandigheden.

Als er gekeken wordt naar de rassen zélf, kan er gezien worden dat het ras FD1008 een zeer hoog opkomstpercentage kende bij de vroege zaai en niet te lijden had van de suboptimale weersomstandigheden, terwijl dit het omgekeerde was bij de andere rassen.

De resultaten van aankomend najaar zullen uitwijzen of er ook verschillen zullen zijn bij het schieten tussen de verschillende zaaitijdstippen.

4 Onkruidbestrijdingsproeven

4.1 Chemische onkruidbestrijding

4.1.1 Proefopzet

18 verschillende onkruidbestrijdingsschema's worden met elkaar vergeleken. Het controleobject moet de onkruiddruk op het betreffende perceel in kaart brengen. De invloed van de vooruitzaai-, vooropkomst- en na-opkomstmiddelen wordt nagegaan (zie tabel 4.1 voor het proefprotocol). De proef is demonstratief en werd aangelegd in 4 herhalingen. Alle objecten werden behandeld met Bonalan 8 l/ha.

Nieuw dit jaar zijn de schema's met Boa (Dow Agrosiences), waarvoor een tijdelijke toelating van 120 dagen werd verleend. Dit gewasbeschermingsmiddel met als actieve stof Penoxsulam heeft een optimale werking op onkruid in een zeer jong stadium en biedt de mogelijkheid om een laattijdige correctiebehandeling uit te voeren (max. 0,375 l/ha/toepassing). Het middel zorgt voor een significante verbetering van de werking op: Herderstasje, Herik, Mosterd, Koolzaad, Kruiskruid, Knopkruid, Kamille, Varkenskers, Bingelkruid(kiem), Nachtschade, Melganzevoet (kiemblad), Ambrosia, Wilde biet, Knopherik, Doornappel ...

Tabel 4.1: Proefprotocol onkruidbestrijding

Object	Vooropkomst	1 ^{ste} Na-opkomst Kiemlob-1 ^{ste} blad	2 ^{de} Na-opkomst 1 ^{ste} -2 ^{de} blad	3 ^{de} Na-opkomst 3 ^{de} -4 ^{de} blad	4 ^{de} na-opkomst 5 ^{de} -6 ^{de} blad	5 ^{de} na-opkomst 8 ^{ste} blad
	13.04.17	11.05.17	22.05.17	31.05.17		
1	Getuige (enkel Bonalan 8 l/ha)			-	-	-
2	K 1,25	S 5 + K 0,3 + L0,5	S 10 + K 0,3 + Tr 0,1%	S 15 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1%	S 20 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1%	Fr 0,5
3	K 1,25	S 10 + K 0,3 + L 0,5	S 20 + K 0,3 + Tr 0,1%	S 30 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1%	S 30 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1	Fr 0,5
4	K 1,25	S 5 + K 0,3 + L0,5	S 10 + K 0,3 + Dg 0,05 + Fr 0,05 + Tr 0,1%	S 15 + Dg 0,1 + Fr 0,1 + Tr 0,1%	S 20 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1%	Fr 0,5
5	K 1,25 + A 1,0	S 5 + K 0,3 + L0,5	S 10 + K 0,3 + Tr 0,1%	S 15 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1%	S 20 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1%	Fr 0,5
6	K 1,25 + A 1,0 + L 3,0	S 5 + K 0,3 + L0,5	S 10 + K 0,3 + Tr 0,1%	S 15 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1%	S 20 + Dg 0,2 + Fr 0,2 + Tr 0,1%	Fr 0,5

Object	Vooropkomst	1 ^{ste} Na- opkomst Kiemlob-1 ^{ste} blad	2 ^{de} Na- opkomst 1 ^{ste} -2 ^{de} blad blad	3 ^{de} Na- opkomst 3 ^{de} -4 ^{de} blad	4 ^{de} na- opkomst 5 ^{de} -6 ^{de} blad	5 ^{de} na- opkomst 8 ^{ste} blad
	13.04.17	11.05.17	22.05.17	31.05.17		
7	K 1,25 + A 1,0	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,15	S 15 + Dg 0,2 + B 0,20 + Fr 0,2	S 20 + Dg 0,2 + B 0,20 + Fr 0,2	Fr 0,5
8	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,15 + AZ 0,05	S 15 + B 0,20 + AZ 0,05	S 20 + B 0,20 + AZ 0,075	Fr 0,5
9	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,10 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,15 + AZ 0,05	S 15 + B 0,20 + AZ 0,05	S 20 + B 0,20 + AZ 0,075	Fr 0,5
10	K 1,25	K 0,3 + B 0,10 + L 0,5	K 0,3 + B 0,15 + AZ 0,05	B 0,20 + AZ 0,05	B 0,20 + AZ 0,075	Fr 0,5
11**	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,05	S 15 + Dg 0,2 + B 0,10 + Fr 0,2	S 20 + Dg 0,2 + B 0,1 + Fr 0,2	Fr 0,5
12	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + CIPC 0,5 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,05 + CIPC 0,5	S 15 + Dg 0,2 + B 0,10 + CIPC 0,5 + Fr 0,2	S 20 + Dg 0,2 + B 0,1 + Fr 0,2	Fr 0,5
13	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,03 + T 0,1	S 15 + Dg 0,2 + B 0,10 + T 0,1 + Fr 0,2	S 20 + Dg 0,2 + B 0,1 + Fr 0,2	Fr 0,5
14	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,05 + Dg 0,05 + Fr 0,05	S 15 + Dg 0,1 + B 0,10 + Fr 0,1	S 20 + Dg 0,2 + B 0,1 + Fr 0,2	Fr 0,5
15	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + CIPC 0,5 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,05 + Dg 0,05 + Fr 0,05 + CIPC 0,5	S 15 + Dg 0,1 + B 0,10 + CIPC 0,5 + Fr 0,1	S 20 + Dg 0,2 + B 0,1 + Fr 0,2	Fr 0,5
16	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,05 + Dg 0,05 + Fr 0,05 + T 0,1	S 15 + Dg 0,1 + B 0,10 + T 0,1 + Fr 0,1	S 20 + Dg 0,2 + B 0,1 + Fr 0,2	Fr 0,5
17	K 1,25	S 5 + K 0,3 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,1 + Dg 0,05 + Fr 0,05	S 15 + Dg 0,1 + B 0,10 + Fr 0,1	S 20 + Dg 0,2 + B 0,1 + Fr 0,2	Fr 0,5
18	K 1,25	S 5 + K 0,3 + B 0,05 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + B 0,15	S 15 + Dg 0,2 + B 0,25 + Fr 0,2	S 20 + Dg 0,2 + B 0,3 + Fr 0,2	Fr 0,5
19	K 1,25	S 5 + K 0,3 + L 0,5	S 10 + K 0,3 + Tr 0,1%	S 15 + Dg 0,2 + B 0,375 + Fr 0,2	S 20 + Dg 0,2 + B 0,375 + Fr 0,2	Fr 0,5

Tabel 4.3: Legende bij de onkruidbestrijdingsschema's

Afkorting	Productnaam	Dosis in
K	Kerb 400 SC	l/ha
S	Safari	g/ha
L	Legurame	l/ha
AZ	AZ 500	l/ha
Dg	Dual Gold	l/ha
Fr	Frontier Elite 720 EC	l/ha
Tr	Trend 90	% op spuitoplossing
T	Ethomat 500	l/ha
A	Asulox	l/ha
B	Boa	l/ha
CIPC	C.I.P.C Protex	lha

Tabel 4.4: Weergegevens:

Totale neerslag in maart bedroeg 46 l, in april 19 l en in mei 42 l.

Datum	Uur	Bodem	Temp.	RV	Wind Max.	Wind Gem.	Stadium cichorei	Opm.
13.04.17	14u30	Droog	11,5°C	72%	0,8 km/u	0,4 km/u	Voor-opkomst	Bewolkt
11.05.17	8u00	Droog	16,5°C	66%	0,6 km/u	0 km/u	Kiemlob - 1 ^{ste} blad	Zonnig
22.05.17	6u00	Droog	18°C	73%	2 km/u	1 km/u	1 ^{ste} -2 ^{de} blad	Zonnig
31.05.17	6u00	Droog	20.5°C	68%	3.4km/u	3.4 km/u	3-4 blad	Zonnig

4.2 Mechanische onkruidbestrijdingsproef

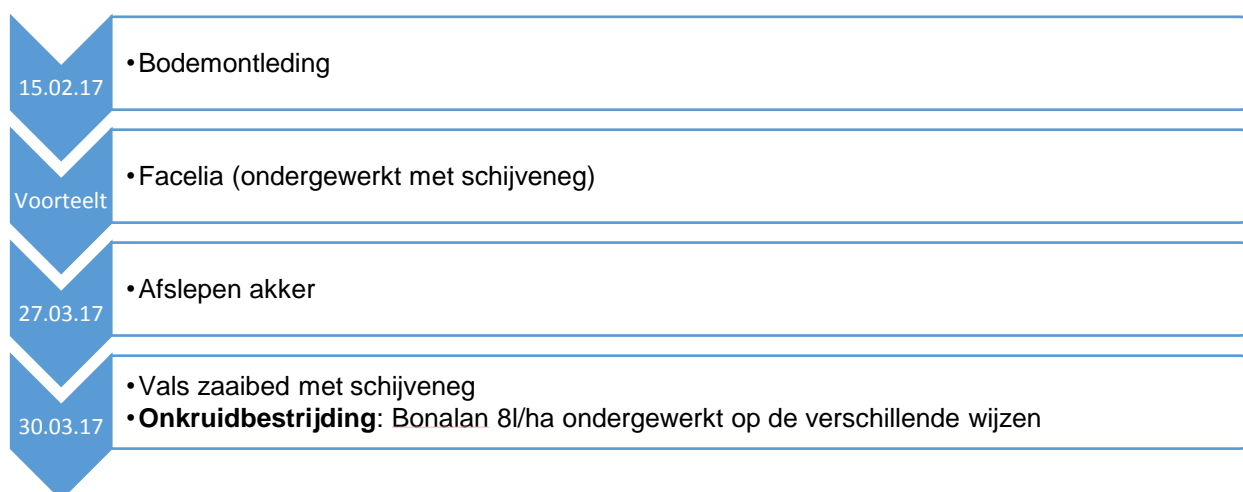
4.2.1 Proefopzet

In deze proef zullen verschillende wijzes van mechanische onkruidbestrijding met elkaar worden vergeleken met als getuige het object waarbij Bonalan werd ingewerkt aan 8 l/ha. De gebruikte methoden zijn:

- Wiedeg Agrifarm (PIBO)
- Schoffel Stekete (PIBO) zonder vingerwieders
- Schoffel Stekete (PIBO) met vingerwieders
- Schoffel Stekete (PIBO) met verkruiemrollen
- Schoffel + wiedeg in 1 werkgang

4.3 Bonalan op verschillende manieren inwerken

4.3.1 Opzet

Voor de proef over de verschillende inwerkingsmogelijkheden van Bonalan is er gekozen voor de proef aan te leggen met het ras Selenite. Op 30 maart werd de Bonalan ingewerkt op de verschillende manieren:

- Schijveneg
- Triltand
- Rotoreg
- Canadese eg
- Compactor